

Γράφει ο Δημήτρης Τσατσούλης

Η Απόλαυση του «Λιδακιού»

Η Όπερα της Πεντάρας, συγκρινόμενη με τα άλλα έργα του Μπέρτολι Μπρεχτ, βρίσκεται σε προνομιούχο θέση ως προς την σκηνική της παρουσίαση από ελληνικούς θιάσους. Η πρώτη του (καθυστερημένη) εμφάνιση γίνεται τη δεκαετία του '60 από τον θίασο Ν. Χατζόκου, ενώ ακολουθούν μέχρι σήμερα άλλες 4 σκηνοθετικές του εκδοχές στην Αθήνα, μία από το ΚΘΒΕ και μία από το ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας. Στις περισσότερες από τις σκηνοθετικές αυτές εκφωνήσεις, ωστόσο, προβλήθηκε η απόλαυση του θεάματος σε βάρος της αγωνιστικής διάστασης του κειμένου, γεγονός άλλωστε που χαρακτήρισε το πρώτο του ανέβασμα το 1928, με αποτέλεσμα τη στροφή του Μπρεχτ προς ένα εμφανώς διδακτικότερο είδος θεάτρου.

Η απaráμιλλη, ωστόσο, θεατρικότητα του κειμένου δεν το εμποδίζει απ' το να κάνει ορατές τις κοινωνικές αιχμές του ούτε την αναμφισβήτητη ανατρεπτικότητά του, ούτε, τέλος, την καυστική του σάτιρα. Τούτο απέδειξε

η παράσταση που σκηνοθετήσε ο Γιάννης Μαργαρίτης στο Θέατρο της Ανοιξης στην προσεγμένη μετάφραση της Σωτηρίας Ματζιρη, επιτρέποντας να αναφανούν τόσο οι πολύπλευροι θεατρικοί μηχανισμοί που ενυπάρχουν και υποβάλλονται από το ίδιο το κείμενο όσο και ο διδακτικός σχολιασμός της κοινωνικής υποκρισίας.

Πολλά συνέβαλαν προς αυτή την κατεύθυνση:

Η διαμόρφωση του ατμοσφαιρικού χώρου με τις εκατέρωθεν αμφιθεατρικές θέσεις των θεατών όριζαν την παραλληλόγραμμη σκηνή αλλά και υπερκαθορίζονταν με τη σειρά τους τόσο από το πατάρι -όπου βρίσκονταν μόνιμα οι τρεις μουσικοί και σποραδικά ο αφηγητής ή άλλα πρόσωπα- όσο και από τις φωτογραφίες και τα συνθήματα στους γύρω τοίχους. Μια διαμόρφωση που είχε ως αποτέλεσμα την περίπτωση του θεατή από τον μπρεχτικό κόσμο.

Η ανάληψη του ρόλου του αφηγητή από τον ίδιο τον σκηνοθέτη της παράστασης, που με σκόπιμη διαφοροποίηση στην ερμηνευτική εκφορά του λόγου συνέδεε και απέκοπτε το κοινό από τη σκηνική δράση, ταύτισε την πράξη της αφήγησης με τη σκηνοθετική διευθέτηση των δρωμένων, προσδίδοντας μια ιδιαίτερη λειτουργικότητα στην όλη σύλληψη. Η μαγνητοφωνημένη φωνή του Μπρεχτ που απέδιδε το τραγούδι του Μακίθ υπήρξε ένα ακόμη στοιχείο που εξήρε τον συνδυασμό μαρτυρίας και δρώμενου.

Ακόμη, η ταυτόχρονη προβολή στον τοίχο τεμαχίων του λόγου του αφηγητή ή των τίτλων των τραγουδιών ανάγκαζαν τον θεατή να επαγρυπνεί εντείνοντας την "παρατηρητικότητα" του. Η εμφάνιση του ιερέα (Γρηγόρης Βαλινός) μέσω της τηλεόρασης ενέτεινε τον παρωδιακό χαρακτήρα του γάμου Μακίθ - Πόλι, αναιρώντας ταυτόχρονα κάθε ρεαλιστικό αναπαραστατικό χαρακτήρα.

Ο συνδυασμός όλων αυτών των μορφικών στοιχείων, ουδόλως ξένα προς το πνεύμα του κειμένου, όχι μόνο συνέβαλε στην καλύτερη αναπαράστασή του αλλά και λειτουργήσε βοηθητικά στην πρόσληψή του από τον σύγχρονο θεατή.

Μεγάλο μέρος της επιτυχίας, ωστόσο, οφείλεται και στις ερμηνείες των ηθοποιών. Σκληρή και αισθαντική, πληθωρική και εξαιρετική ερμηνεύτρια των τραγουδιών στον ρόλο της Τζένι, η Χρυσάνθη Δούζη αποτελεί μία σπάνια σκηνική παρουσία του θεάτρου μας. Με εκφραστική υποκριτική και θαυμάσια φωνή απέδωσε, πέρα από τα τραγούδια που αντιστοιχούν στον ρόλο, και το Σουραμπάγια Τζόνι στα γερμανικά, καθισμένη δίπλα στο κοινό, δημιουργώντας μια ανεπανάληπτη στιγμή. Με εξαιρετικές φωνές επίσης, η Σία Κοσκινά στο ρόλο της Πόλι και η Δέσποινα Πολυκανδρόνη σ' εκείνον της Λούσι έδωσαν μια μοναδικής ευφυίας και δηλητηριώδους χιούμορ σκηνή στον οπερατικό αγώνα λόγου που διεξάγουν έξω από το κελί του Μακίθ. Η Μαίρη Σαουσοπούλου ως κυρία Πίτσαμ κινήθηκε σε πιο συνήθεις υποκριτικούς τόνους, ενώ

ο Αντώνης Μπαμπούνης διέγραψε έναν σαφέστατο στη φιλοχρηματία του, κυνικό, κύριο Πίτσαμ.

Ο Δημήτρης Σιακάρας, μια σημαντική όσο και διακριτική δύναμη του θεάτρου μας, υπήρξε ο πεισικότερος ίσως Μακίθ της ελληνικής σκηνής, συνδυάζοντας την αρσενική βαρύτητα του αρχιαπατεώνα με την τρυφερή αναίδεια του αγαπητικού και την εντιμότητα του ειλικρινούς φίλου στις λεπτές φωνητικές εναλλαγές του όσο και στους κινησιακούς του ελιγμούς που, ωστόσο, δεν εκμεταλλεύτηκε κατά την απόδοση των τραγουδιών. Ο Χάρης Σώζος, στον ρόλο του Μπράουν, απόλυτα σωστός, έδειξε γι' ακόμη μια φορά τα όσα μπορεί να προσφέρει στο ποιητικό θέατρο. Από τους υπόλοιπους, εξίσου ικανοποιητικούς στους ρόλους τους, νεότερους ηθοποιούς θα ήθελα να κάνω ειδική μνεία στην εύπλαστη μιμική και λεπτόλογη υποκριτική του Αλέξανδρου Καμαρινέα.

Τα λιτά καθαυτό σκηνικά ήταν της Αγνής Ντούτση που σχεδίασε και τα εντυπωσιακά κοστούμια, από το μεταλλικό/δερμάτινο της Τζένι έως το νυφικό της Πόλι ή το άκρως αποκαθλωτικό της εγκυμονούσας Λούσι - παραπομπή και αναίρεση ταυτόχρονα στην πληθωριστική ψυχαγωγία της όπερας. Η μουσική του Βάιλ βρήκε ιδανική ερμηνεία.

Ο Γιάννης Μαργαρίτης, εκμεταλλευόμενος το παραστασιακό υπόστρωμα της Όπερας της Πεντάρας, απέδειξε το πόσο σύγχρονο παραμένει ακόμη ένα κείμενο 70 χρόνων αλλά και πως δεν καταπιάστηκε μάταια μαζί του, αφού έφερε συγκεκριμένη και απόλυτα συνεπή, στα επιμέρους σημεία της, σκηνική πρόταση.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

Μπέρτολι Μπρεχτ - Κουρι Βάιζ:

Η Όπερα της Πεντάρας

Μετάφραση: Σωτηρία Ματζιρη, **Σκηνοθεσία - Δραματουργική επεξεργασία - Φωτισμοί:** Γιάννης Μαργαρίτης, **Συνεργασία στη Σκηνοθεσία - Δραματουργική επεξεργασία:** Σέργιος Γκάκας, **Σκηνικά - Κοστούμια:** Αγνή Ντούτση, **Ενορχήστρωση μουσικής:** Χρήστος Σταματίου, **Διδασκαλία Τραγουδιών:** Χριστιάνα Πλατανιά, **Επιμέλεια Χορογραφίας:** Λίλα Βλασερού.

Παίζουν ζωντανά οι μουσικοί: Στάθης Σκουρόπουλος (έγχορδα), Αρης Φαμπρίκατζης-Βασίλης Βασιλόπουλος (κρουστά), Χρήστος Σταματίου (πλήκτρα).

Διανομή: Γιάννης Μαργαρίτης (Παρουσιαστής), Δημήτρης Σιακάρας (Μακίθ), Χρυσάνθη Δούζη (Τζένι), Σία Κοσκινά (Πόλι), Χάρης Σώζος (Μπράουν), Αντώνης Μπαμπούνης (κ. Πίτσαμ), Μαίρη Σαουσοπούλου (κ. Πίτσαμ), Δέσποινα Πολυκανδρόνη (Λούσι, μία πόρνη), Αλέξανδρος Καμαρινέας (Φίλντς, Εντι), Γιώργος Κικίδης (Μαθιός, Ζητιάνος, αρχιφύλακας Σμιθ), Ιζαμπέλλα - Λουίζα Κυριαζή και Ολγα Μαραγκού (πόρνες), Γρηγόρης Βαλτινός (τηλεοπτικός ιερέας).

Θέατρο της Ανοιξης, χειμερινή περίοδος 1998 - '99.
Πρώτη παράσταση: 12 Φεβρουαρίου 1999.